

STENÅLDERS- LÅDA

Regionmuseet Kristianstad
www.regionmuseet.se

Välkommen till stenålderslådan!

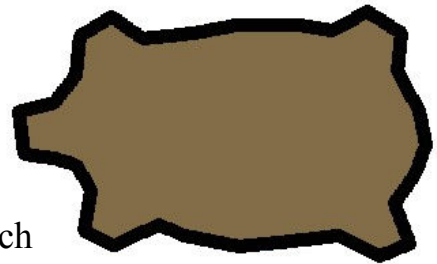
Vi hoppas att du och dina elever kommer att ha glädje av lådan.

Innan lådan skickas tillbaka till AV-Centralen i Hässleholm ber vi dig kontrollera att alla föremål finns på sina platser. Om något har gått sönder, tag kontakt med AV-Centralen eller Regionmuseet så att vi kan laga eller byta ut det.

FÖREMÅL

BÄVERSKINN

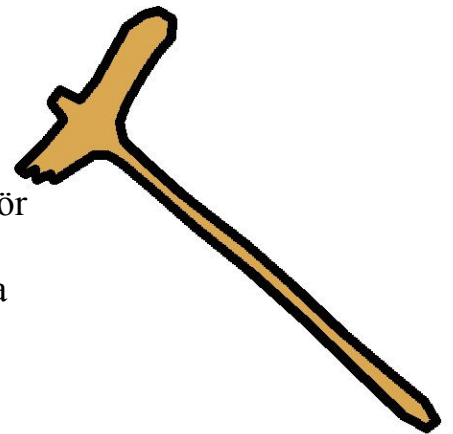
Nytt. På skinnets insida kopior av bilder som stenålderns människor själva prytt sina föremål och sin omgivning med.

HJORTHORNSYXA

med skaft av hassel. Nyttillverkad. Användes både under jägar- och bondestenåldern.

Yxan var ett allsidigt redskap, som användes såväl för att gräva fram rötter ur marken som att hacka i flintgruvor. Horn är ett segt material som inte brister lika lätt som sten.

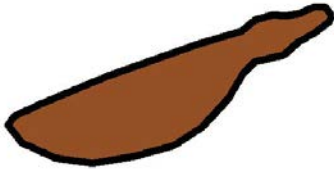

SLAGSTOCK

Rådjurshorn, men även andra horn användes. Nyttillverkad. Förekom under hela stenåldern.

Slagstock var ett redskap som användes vid tillverkning av flintredskap, då man exakt ville avgöra var ett slag skulle träffa. Slagstocken hölls mot flintan, och man slog på denna med en träklubba eller en sten.

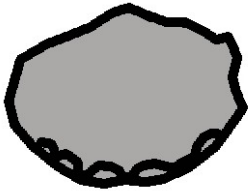

TRÄSKED

Kopia av sked funnen i Finland och daterad till jägarstenålder.

SKRAPA

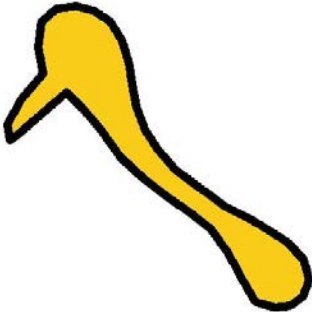
av flinta. Original. Förekom under hela stenåldern.

Skrapor var mycket vanliga och fanns i ett flertal olika varianter i olika tider. Just denna är troligen från äldre stenåldern. De var enkla att tillverka och användes till att skrapa skinn, skrapa/skala rötter, skära kött mm. De förekom både skaftade och oskaftade.

HÅLEGGAD TVÄRYXA

Original i slipad flinta med nytillverkat skaft. Förekom under bondestenåldern.

Som benämningen anger är yxbladet tillverkat för att sitta på tvären. Eggen är svagt konvex på ovansidan och konkav på undersidan. Den användes då man skulle barka av eller gröpa ur en stock.

SKÄRA

i flinta. Original med nytillverkat träskaft. Yngre stenåldern.

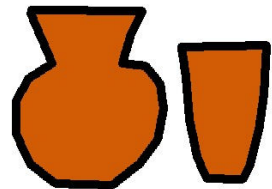

Skäran användes vid skörd av säd, men även vid lövtäkt.

KERAMIKKRUKA

Kopia efter original. Keramiken kom under mycket sen jägarstenålder, och blev inte vanlig förrän under bondestenålder då man blev mer bofast.

Keramikkrukor tillverkades i många olika utföranden - stora förrådskärl, offerkärl, matlagningskärl, skålar... Man kunde inte dreja, utan alla kärl tummades eller byggdes upp av lersträngar. Form och dekor följde olika moden i olika tider och inom olika kulturer.

TVÄRPIL

av flinta, hassel och lindbast. Nyttillverkad. Förekom i äldre och yngre stenåldern, men blev vanligare under den senare perioden.

Lägg märke till att pilspetsen inte är spetsig utan tvär. Vid försök har det visat sig att denna konstruktion gör att pilen får större slagkraft när den träffar bytet, den har alltså lättare att tränga igenom tjockt skinn och tunna ben. Även ”vanliga”, spetsiga, pilspetsar förekom under stenåldern.

METKROK

av ben. Kopia efter original. Fanns under hela stenåldern.

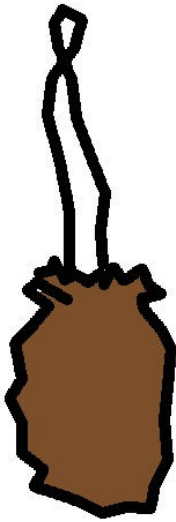

HALSBAND

av bärnsten och tänder av älg, lodjur och räv. Nyttillverkad, men inte efter original.

Tänder och bärnsten användes till smycken under hela stenåldern. De kan dels ha burit som halsband, dels som fastsydda prydnader på klädedräkten.

SKINNPÅSE

Nyttillverkad. Har troligen förekommit under hela stenåldern.

För insamling och förvaring. Man tillverkade även korgar och andra förvaringskärl av bland annat gräs och näver.

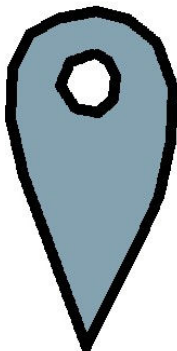
SYNÅL

i ben. Kopia. Förekom under yngre stenåldern.

SKAFTHÅLSYXA

i bergart. Original. Yxtypen förekom under sen bondestenålder och in i bronsåldern. Skafthålet är borrarat.

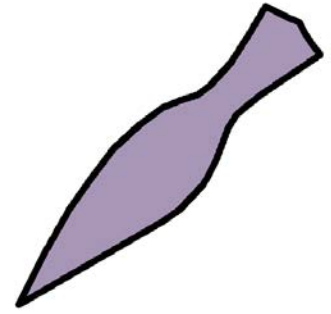

Yxan har använts som arbetsyxa, kultyxa eller stridsyxa. Yxtypen påträffas mest som lösfynd, sällan som boplat- eller gravfynd.

DOLK

med fiskstjärtformigt skaft. Kopia av plast, originalet av flinta. Denna och liknande typer av dolkar förekom under bondestenåldern och en bit in i bronsåldern.

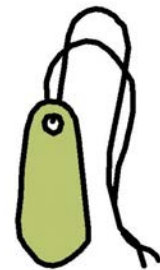
Denna dolk tillhör sen bondestenålder och är resultatet av en oerhört hög hantverksskicklighet.

VINARE

även kallad brummare. Nyttillverkad. Tillverkad av trä, men finns också av horn och ben.

Tolkas som musikinstrument, eller kan det ha använts i kulten, som ett redskap för att höra andarna tala? Ingen vet. Prova att få ljud i den genom att snurra den i luften. Hörs det inget så låt vinaren slå i marken en gång medan man fortsätter snurra den.

KERAMIK-SKÄRVOR

I lådan finns även tre autentiska keramikskärvor från en boplats. Skärvorna hör till den s.k gropkeramiska kulturen.

CD MED BILDSPEL

JÄGARSTENÅLDER

- 1. TALLSKOG.** Friseboda naturreservat
Den tidiga jägarstenålderns tundralandskap avlöses av tallskog och lavhed, med bl.a islandslav. Också hassel var vanligt förekommande.
- 2. SALIXVÄXTER.** Norrland
Pil, vide och björk är andra arter som var vanliga under jägarstenåldern. På bilden finns också ett giller. Det användes till att fånga mindre djur.
- 3. GILLER**
När djuret drar i betet lossnar träpinnarna, stenen faller ner och krossar djurets skalle. Man använde sig också av andra typer av fällor såsom snaror och fångstgropar.
- 4. KRUSHUVAD PELIKAN**
Jägartidens klimat var inte bara kyligt och kallt, utan en värmeperiod infann sig i den senare delen. I Skåne levde bland annat krushuvad pelikan. Dess nordgräns går nuförtiden vid Svarta havet. (Jämför pelikanens storlek med fiskmåsens).
- 5. KÄRRSKÖLDPADDA**
Också kärrsköldpaddan var vanlig under värmeperioden. I våra dagar går dess nordgräns i norra Tyskland.
- 6. SUMPSKOG.** Stenshuvud
I denna miljö, bland klibbal, ormbunke och olika starrväxter, levda kärrsköldpaddan och här häckade svart stork och trana.

7. URSKOG. Stenshuvud

I torrare miljöer trivdes murgröna, al, alm och ek, som bildade en tät urskog. Ljuset hade svårt att tränga igenom ända ner till marken där bland annat vildsvin, uroxer, varg och vildkatt levde.

8. JAKT

Människorna livnärde sig på jakt, fiske och inte minst insamling av olika ätbara växter, frukter och nötter. Under jakten hade man god hjälp av hunden, det enda husdjuret under jägarstenåldern.

9. SOMMARBOSTAD. Skånes djurpark.

Bostäderna var tillfälliga och kunde under sommaren utgöras av enkla hyddor, gärna i närheten av sjöar och vattendrag.

10. GRAV. Historiska Museet i Stockholm

Barumskvinnan, vårt äldsta bevarade människoskelett. Hon begravdes sittande i en grop. Gravgåvorna tyder på att man haft föreställningar om ett liv efter döden.

BONDESTENÅLDERN

11. BETAD SKOG MED ÄDELLÖVTRÄD OCH EN

12. BOPLATS

Undersökningar inom boplatser har visat att ofta var vissa områden inom boplatser avsatta för vissa sysslor, som tillverkning av flintredskap, matlagning osv. I närheten av bostäderna hade man sina åkerlappar, ofta tillkomna genom svedjebbruk.

13. LÅNGHUS. Skånes djurpark

Man lade ner mer arbete än under den tidigare perioden, på att få husen permanenta. Man byggde även inhägnader åt husdjuren. I bakgrunden syns ek- och björkskog.

14. ARBETSPLATS. Malmö museer

Om man kunde sätta man nog helst utanför huset och arbetade eftersom det var rökigt och mörkt inne. Här är en del av stenåldersbondens redskap samlade. Jakt och insamling utgjorde fortfarande en viktig del av försörjningen, och många av föremålen kan knutas till dessa aktiviteter.

15. ÅRDERSPÅR. Norr om Ystad

Man började plöja åkrarna med årder. Ett årder vänder inte jorden, som plogen, utan skär bara fåror ner i den. Man gick med årdret kors och tvärs över åkern så att ett rutmönster bildades.

16. BOSKAP. Skånes djurpark

Kor, får, getter och grisar var mindre än både sina vilda släktingar och våra dagars husdjur. De var troligen inte avkomma av inhemska, domesticerade husdjur, utan ”importerade” utifrån. Tamkatt saknades helt.

17. FISKE

Naturligtvis tog man tillvara på havets gåvor. Fisk, säl och sjöfågel ingick i kosthålllet. Man fiskade med nät, krok och ryssja. Sälen klubbades och fågel sköts med särskilda fågelpilar som har en klump fram till istället för en spets.

18. DÖS MED KANTRING. Haväng

När människorna blivit mer bofasta började de bygga megalitgravar (grekiska megas=stor och lithos=sten), men vem som begravt i dem vet vi inte. Var de vem som helst eller endast vissa personer med en särskilt ställning i samhället? Parallellt finns också andra typer av gravar. Stenkammargravarna kan dessutom ha fungerat som revirmarkering. Där man begravda sina döda hade man också rätt till marken.

ARKEOLOGI I SKOLAN

I lådan finns även en lärarhandledning med tips på spännande övningar och arbetsmetoder, Arkeologi i skolan. Dessutom innehåller den en kortfattad, men matnyttig, fördjupning i ämnet arkeologi.

TIPS – att söka på nätet

Om webbplatsen

Terra Scaniae är utformad som ett stöd för skolan och alla som är intresserade av Skåne och Öresundsregionen förr och nu. Region Skåne med Kultur Skåne och stiftelsen Framtidens Kultur samt Helge Ax:son Johnsons Stiftelse är huvudfinansiärer.

Läs en utförlig presentation av alla som arbetar med Terra Scaniae.

KARTOR

Zooma in i historiska kartor! På våra kartsidor kan du välja bland 70 historiska kartor. Dessutom visar vi många tematiska kartor om Skåne.

LÄRARRUMMET

Vår nya resurs för alla som undervisar – Lärarrummet. Tips & artiklar, discussionsforum och animerade guider som lotsar dig genom Terra Scaniaes struktur. Välkommen!

Terra Scaniae innehåller cookies. Info till

Välkommen!

KLICKA HÄR FÖR ATT GÅ IN I TERRA SCANIAE

Nytt!

Johannes Åberg började arbeta som rallare år 1896 när han var i 25-års åldern.

Livet som rallare var hårt men Johannes trivdes bra med arbetskamraterna och med möjligheten att säga upp sig från arbetet från en dag till en annan.

I samband med att vi publicerar berättelsen om rallaren Johannes Åbero så påminner vi om vår

Stenåldern Bronsåldern Järnåldern Vikingatiden Medeltiden 1500-talet 1600-talet 1700-talet 1800-talet 1900-talet 2000-talet

Ham

Perioder
Platser
Kartor
Fåna & Bild

Stenåldern

Den längsta av alla historiska perioder kallas stenåldern, efter de första verktygen som tillverkades av sten. Men naturligtvis använde den här tidens människor sig också av andra material. Här berättar vi kortfattat om den längsta perioden.

Läs mer om...

Flintan: Skånes svarta guld
Om förhistoriskt gravskick, del 1
Stenålderns djur och natur
Verktyg av sten

Utskriftsversion

Jägerstenåldern

Efter en lång istid börjar växter, djur och människor återvända till Skåne. Det här var den senaste av flera istider. Landskapet förändras under årtusendena. Av samlarna och jägarna släkte blir det så småningom jordbrukare. Tält och hyddor ersätts med låghus. Flinta är ett viktigt material för människorna i tusentals år och fortsätter att användas även när man lärt sig göra verktyg av metall.

Att exakt säga vilket år den första människan kom till våra trakter blir svårt. Man får använda sig av ungefärliga dateringar

På Region Skånes sida för skolan – Terra Scania – hittar du mycket skoj och matnyttigt om stenåldern i Skåne.
www.ts.skane.se

Adress <http://www.historiska.se/misc/gemensam/malgrupper/larare/pyssel/stenaldershalsband/>

HISTORISKA MUSEET

IN ENGLISH | ANPASSA | WEBBKARTA | A TILL Ö | OM WEBBPLATSEN

HEM | BESÖK MUSEET | UTSTÄLLNINGAR | HISTORIA | FILM OCH LJUD | PRESS | KONTAKT

Hem > Pyssel >

För lärare
Pyssel
Gör en hjälm-mask
Gör en brudkrona
Gör ett bokmärke
Rista runor
Bygg modellhus från Birka
Rita färdigt bilden
► Gör ett stenåldershalsband
Räkna lejon
Rita en skattkarta
Gör ett vikingaskepp
Färglägg en vikingagård

Gör ett stenåldershalsband

Djurtänder kan man göra av lera. Sen gör man hål i tänderna och hänger i ett halsband om halsen. [Skriv ut](#)

Människor på stenåldern älskade pärlor av djurtänder. De sydde fast tandpärlorna på sina kläder. De hade dem också i halsband. När stenåldersmänniskorna dansade rasslade alla benpärlorna. Så skrämde de bort farliga djur. Flickorna på stenåldern kunde ha hundratals hjorttänder på kjolarna. De finaste tandpärlorna var stora vildsvinsbetar.

Det här pysslet passar dig som har lera hemma och en vuxen som kan hjälpa till.

LADDA NER PYSSLET
[Gör ett stenåldershalsband \(Pdf 24 Kb\) >](#)

FÖR LÄRARE

Läs mer på andra sidor

Museifönstret

Museifönstret är en sajt för dig i skolan som vill hitta information och lärmaterial på de svenska museernas webbplatser. www.museifonstret.se

På Historiska museets hemsida hittar du både fakta, filmer och historiskt pyssel. Du kan också söka i samlingarna efter fornfynd från just din hemort. www.historiska.se

Sök i samlingarna - fyndplats

Hem | Samlingar | Information | Nyheter | Fjärr | Sök i samlingarna | Sök i kort | Mina listor

Vad vill du hitta?
 Inventarienummer | Fyndplats | Förekomst | Utställningsort | Bild | Förekomstbilder

Sök bland Historiska museets fyndplatser. En fyndplats anger en plats där ett eller flera föremål eller boposter i dina samlingar påträffats. Databasen omfattar just nu ca 53 300 fyndplatser (ca 97% av det beräknade antalet) och databasen uppdateras fortgående. Ange ett eller flera kriterier nedan:

Inventarienummer:
Inventarienummer
Länk
Länktag
Förhandsbild
Förhandsbild först
Länktag
Länktag

Fyndtyp:
[Sökning fyndtyp]
Bakslag
Sökning efter objekt
Kategori
Ordningsnummer
Accessionsnr

Förhandsbilden:
Söktag på: [Söktag på: sockel, skål, föremål]
Söktag
Söktag
[Söktag tagning]

Använd endast sökning

Reparera problem | Accessibilitet | Nytt objekt | Populära objekt | Databasens omfattning | Endast sökning
© Svenska Historiska Museet 2016. E-post: sp@historiska.se

Sökresultat bilder

Hem - Samlingar - Information - Ny

Din sökning gav 1 bilder

